

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесу

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
Магістерська програма «Муніципальна економіка»

**на тему «Формування стратегії розвитку адміністративно територіальної
одиниці (на прикладі Біляївської ОТГ)»**

Виконавець:
студентка 66 групи ФЕУП
Москаленко Ольга Сергіївна

Науковий керівник:
к.е.н., доцент
Клевцевич Наталія Анатоліївна

ОДЕСА 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Процеси децентралізації влади, що за останні роки набувають все більших обертів у країні, надають широкі повноваження органам місцевого самоврядування новостворених об'єднаних територіальних громад, що за принципом субсидіарності вимагає переходу на якісно новий рівень відповідальності місцевої влади перед територіальними громадами за результати управління й вибір шляхів розвитку. Ці фактори зумовлюють застосування нових ефективних інструментів управління в новостворених, укрупнених територіальних громадах, переходу від політики публічного адміністрування до застосування підходів менеджменту, які в публічному управлінні розвинутих країн сьогодні становлять одну з провідних складових його сучасної парадигми.

Одним із пріоритетних видів діяльності, яким мають приділяти першочергову увагу органи самоврядування об'єднаних територіальних громад, є стратегічне планування їх майбутнього, орієнтоване щонайменше на період каденції обраних депутатів сільських, селищних, районних та місцевих рад, керівників муніципалітетів тощо. Якщо раніше вже існували стратегії розвитку громад, що увійшли до складу укрупненої громади, то вони повинні бути переглянуті, тому що об'єднана територіальна громада має зовсім інші ресурсні можливості, а значить – і інші конкурентні переваги, на основі чого має бути сформовано оновлене стратегічне бачення розвитку громади та, відповідно, нові стратегічні пріоритети та цілі розвитку.

Разом із тим самі по собі навіть якісно розроблені стратегії розвитку об'єднаних територіальних громад ще не забезпечують громадам автоматичного переходу на новий щабель їх розвитку. Для успішної реалізації таких стратегій необхідне грамотне, професійне стратегічне управління, яке можливе за умов наявності аналітичних здібностей, стратегічних та проектних компетентностей саме в управлінців – службовців органів місцевого самоврядування, і підкріплюється відповідним методико-технологічним, організаційно-інституційним та ресурсним забезпеченням.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Проблеми стратегічного планування розвитку територій розглядалися в наукових роботах як зарубіжних так і українських дослідників. Серед науковців насамперед слід виділити праці таких авторів, як: Берданова О., Вакуленко В., Бобровська О. Ю., Богун К. В., Прошкіна Я. Д., Герасимчук З. В., Ковальська Л. Л., Герасимчук З. В., Вахович В. М., Жаліло Я. А., Шевченко О. В., Романова В. В., Воробей В., Кравчук К., Мочарська Л., Кухарская Н. А., Макаренко М. В., Вакуленко В. М., Орлатий М., Куйбіда С. М., Сментина Н.В.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідження теоретико-методологічних основ стратегічного планування на місцевому рівні, умови створення та розробка стратегії економічного та соціального розвитку Біляївської ОТГ.

Завдання роботи:

- дослідити поняття стратегії економічного розвитку територіальної громади та її змісту;
- охарактеризувати методичні підходи до формування стратегії розвитку ОТГ;
- оцінити стан рівня життя населення та соціальної інфраструктури громади;

- надати характеристику конкурентних переваг та обмежень перспективного розвитку громади;
- запропонувати пріоритети соціально-економічного розвитку Біляївської ОТГ;
- проаналізувати можливі напрямки подальшого розвитку ОТГ;
- економічно обґрунтувати проект стратегічного розвитку сільськогосподарської сфери Біляївської ОТГ;
- оцінити ефективність та ризики проекту.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та прикладні аспекти стратегічного планування на місцевому рівні.

Об'єктом дослідження є процес розробки стратегії економічного розвитку Біляївської ОТГ.

Методи дослідження. Методологічною основою роботи є діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення економічних явищ; теоретичною базою - положення сучасної економічної теорії, наукові праці українських і зарубіжних учених, присвячені проблемам стратегічного планування. У роботі застосовувались такі спеціальні методи: порівняння, системного аналізу – для уточнення та теоретичного узагальнення, впорядкування понятійного апарату, логічного узагальнення, формування висновків; економіко-статистичний, індексний та порівняння; графічний; методи експертних оцінок, SWOT-аналіз та інші загальноприйняті методи.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (73 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 92 сторінок. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 21 таблицю, 15 рисунків.

Інформаційну базу дослідження становлять наукові праці вітчизняних і закордонних вчених з питань стратегічного планування місцевого розвитку, офіційні статистичні дані щодо соціальної та економічної ситуації в ОТГ, нормативно-законодавчі акти зі стратегічного планування; аналітичні записки державних інститутів, матеріали Інтернет джерел.

Публікації та апробація результатів дослідження. Основні положення аналітичної частини роботи викладені в статті Студентського вісника ФЕУП «СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ – ОСНОВА СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ОТГ».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ**» розглянуто місце стратегії у загальній системі планування розвитку територій, стратегія розвитку територіальної громади її сутність та особливості розробки, методичні засади підготовки стратегій розвитку територіальної громади.

У другому розділі «**АНАЛІЗ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЛЯЇВСЬКОЇ ОТГ**» здійснено загальну характеристику Біляївської ОТГ, зроблено оцінку

соціально-економічного розвитку Біляївської ОТГ, проведений аналіз поточної стратегії розвитку Біляївської ОТГ.

У третьому розгляді **ЕКОНОМІЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ НАПРЯМКІВ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ БІЛЯЇВСЬКОЇ ОТГ** зроблено пропозиції щодо можливих напрямів подальшого стратегічного розвитку Біляївської, здійснено економічне обґрунтування проектів у туристичній та сільськогосподарській сферах, проведено оцінку ефективності та ризиків діяльності зі стратегічного розвитку.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дозволило зробити висновки, основні з яких такі:

1. Встановлено, що в управлінні розвитком територіальної громади планування посідає надзвичайно важливе місце, вбираючи в себе організаційний початок всього процесу реалізації місцевої соціально-економічної політики.
2. Визначено, що програмним документом, що готується в процесі стратегічного планування, є стратегія розвитку територіальної громади. Така стратегія є стратегічним планом розвитку територіальної громади, що визначає цілі, завдання, пріоритети, напрями сталого економічного і соціального розвитку на довгостроковий (понад п'ять років) період.
3. Визначено, що стратегія розвитку територіальної громади, з точки зору процесу її підготовки та методики, є складним інструментом впливу на майбутнє громади. Її розробка потребує чіткого алгоритму, політичної волі та знань місцевої влади, готовності та розуміння підприємницьких структур і населення.
4. Доведено, що під час підготовки стратегії розвитку територіальної громади переглядаються існуючі умови, аналізуються сили, які впливають на місцеву економіку, розробляються конкретні заходи, яких треба вжити, та плануються зміни, які мають впливати на регіональну економіку.
5. Аналіз наукових праць зарубіжних і вітчизняних дослідників з проблематики стратегічного планування розвитку територій, виявив наявність певних розбіжностей у методичних засадах розробки таких стратегій. Водночас, при всьому розмаїтті поглядів на цей процес, є певні базові елементи, які формують основу стратегічного планування розвитку територіальних громад.
6. Загальний рівень соціально-економічного розвитку Біляївської ОТГ достатньо високий та займає одне з провідних місць у Одеській області, що обумовлено, насамперед, розташуванням поблизу обласного центру, сприятливими природними умовами, наявними земельними та трудовими ресурсами. Демографічна ситуація позитивна та також добре впливає на загальний рівень розвитку громади.
7. Визначено, що найбільший рівень розвитку (кількість суб'єктів господарювання та зайнятих) становить: торгівля, ресторанне та готельне господарство; сільське господарство, які формують значні доходи місцевої громади. Разом з тим, промисловість також відіграє суттєву роль у формуванні місцевого бюджету та зайнятості місцевого населення.
8. Встановлено, що місцева соціальна та виробнича інфраструктура досить розвинена, але багато об'єктів потребують інвестицій для оновлення, ремонту

- та в цілому відновлення. Найбільш перспективним напрямом для подальшого розвитку при цьому можна вважати туризм, але лише за умов реалізації низки проектів щодо зміцнення туристичної конкурентоспроможності громади.
9. Розроблені пропозиції щодо можливих напрямів подальшого стратегічного розвитку Біляївської ОТГ. Базуючись на результатах соціально-економічного аналізу Біляївської ОТГ, SWOT-аналізу обрано два головних напрями концентрації зусиль громади: 1. туристичний розвиток ОТГ; 2. розвиток сільського господарства, враховуючи просторові та економічні особливості громади.
 10. Визначено, що ефективне функціонування запропонованого проекту створення ITown має відбиватися на більшості характеристик соціально – економічного розвитку Біляївської ОТГ, що має позитивний вплив й у стратегічному аспекті.
 11. Запропоновано створення мережі міні-ферм з вирощування полуниці, його планується розмістити в с. Майори та Повстанське. Формування макету вхідної інформації з прогнозних доходів і витрат, дозволяє в програмі Project Expert сформуванню бази вхідної інформації для розрахунку фінансових показників проекту та аналізу його ефективності.
 12. Визначено, що сільськогосподарське виробництво є одним із найбільш ризикованих видів підприємницької діяльності, що визначається низкою специфічних факторів: сезонністю виробництва, залежністю від погодних та кліматичних умов, тривалим періодом обороту капіталу, великою кількістю суб'єктів господарювання та іншими.
 13. Встановлено, що сільське господарство завжди пов'язане з ризиками, проте більшість таких ризиків можна контролювати та значною мірою обмежувати. Інструменти такого контролю не завжди передбачають необхідність додаткових інвестицій, досить часто достатньо просто звернути увагу на важливі моменти ще при плануванні проекту.

АНОТАЦІЯ

Москаленко Ольга Сергіївна, «Формування стратегії розвитку адміністративно-територіальної одиниці (на прикладі Біляївської ОТГ)».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» за магістерською програмою професійного спрямування «Муніципальна економіка».

Одеський національний економічний університет. м. Одеса, 2020 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес розробки стратегії економічного розвитку Біляївської ОТГ.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти розробки стратегії розвитку громад: поняття стратегії розвитку територій та громад, засади стратегічного планування в Україні на місцевому рівні, методичні підходи до формування стратегії розвитку ОТГ, основні елементи механізму її реалізації.

Проаналізовано економічний стан розвитку Біляївської ОТГ, виявлено основні тенденції розвитку, визначені сильні та слабкі сторони громади, можливості та загрози зовнішнього середовища.

Запропоновано стратегію розвитку Біляївської ОТГ, визначені стратегічні цілі соціально-економічного її розвитку, пріоритети, операційні завдання та плани, надані рекомендації щодо механізму реалізації стратегії.

Ключові слова: стратегія, економічний розвиток, стратегічні цілі, завдання, пріоритети, механізм.

ANNOTATION

Moskalenko Olha, «Formation of strategy of development of administrative-territorial unit (on the example of Bilyaivska OTG).

Gualifying work for obtaining an educational master's degree in the specialty "Entrepreneurship, Trade and Stock Exchanges" under the master's degree program "Municipal economy"

Odessa National Economics University Odessa, 2020

Master's qualification work consists of three sections. The object of research is the process of developing a strategy for the economic development of the Bilyaivska OTG.

The theoretical aspects of development of the OTG development strategy are considered in the paper: the concept of the OTG development strategy, the legal and regulatory framework of strategic planning in Ukraine at the local level, methodical approaches to the development of the city's development strategy, the main elements of the mechanism for its implementation.

The economic development of the Bilyaivska OTG is analyzed, the main tendencies of development are identified, the strengths and weaknesses of the OTG, the possibilities and threats of the environment are determined.

The strategy of development of the Bilyaivska OTG is proposed, the strategic goals of the OTG social and economic development, priorities, operational objectives and plans are given, recommendations on the mechanism of strategy implementation are given.

Key words: strategy, economic development, strategic goals, tasks, priorities, mechanism